

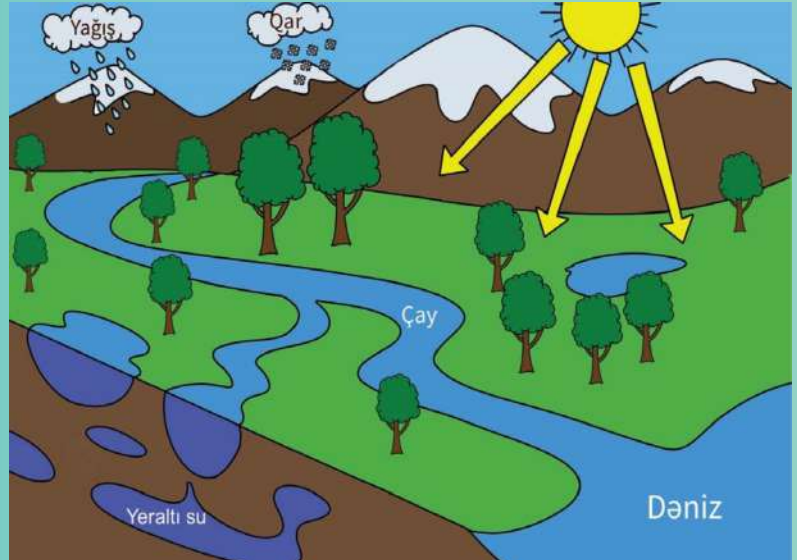

İqlim dəyişikliyi və su

VI-VIII Siniflər

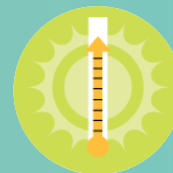

Cənubi Qafqazın Fiziki Xəritəsi

İqlim dəyişikliyi və su

Bəşəriyyətin qarşılaşdığı problemlər arasında iqlim dəyişikliyi ən mühüm problemlərdən biri hesab olunur. İqlim şəraitindəki dəyişiklik mahiyyətə davamlı prosesdir və Yer kürəsi öz tarixində bir çox kəskin dəyişikliklərin şahidi olmuşdur. Lakin keçmişdə baş verən dəyişikliklərdən fərqli olaraq, mövcud proses əsasən insan fəaliyyətindən qaynaqlanır. Bundan əlavə, dəyişiklik nisbətən daha sürətlə baş verir və canlı orqanizmlərin yeni mühitə uyğunlaşmaq üçün çox az vaxtları olur.

Mövcud iqlim dəyişikliyi insan fəaliyyəti ilə bağlıdır. Gündəlik fəaliyyətlərimizdə enerji istehsalı, müəssisələrin fəaliyyəti, kənd təsərrüfatı və nəqliyyat vasitələrinin fəaliyyəti nəticəsində atmosfərə böyük miqdarda istixana qazları (karbon dioksid, metan, su buxarı və s.) buraxılır. Bu qazlar atmosferdə istixana effekti yaradır, xüsusən də Günəş enerjisini Yer səthində tutub saxlayır, nəticədə atmosferin istiləşməsinə və nəhayət atmosfer temperaturunun yüksəlməsinə səbəb olur.

Bunları bilmək maraqlıdır

Alimlər hesab edirlər ki, Yer kürəsinin mövcud olduğu müddətdə yeddi istiləşmə və soyuqlaşma dövrü olmuşdur. Hazırkı iqlim dəyişiklikləri insan fəaliyyəti ilə bağlıdır və sürətlə baş verir.

İstixana qazları haradan əmələ gəlir? Hazırda energetika sektoru istixana qazlarının ən böyük mənbəyidir. Sonrakı yerləri kənd təsərrüfatı və sənaye tutur. Nəqliyyat vasitələrinin də payı böyükdür.

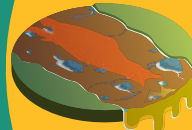
İqlim dəyişməsi prosesi ətraf mühitin bütün komponentlərinə eyni dərəcədə mənfi təsir göstərsə də, Yer kürəsi səthinin su hissəsinə, yəni hidrosferə xüsusilə mənfi təsir edir. Suyun istənilən inkişafın və iqtisadi rifahın əsası təşkil edən mühüm təbii ehtiyat olduğunu nəzərə aldıqda, iqlim dəyişikliyinə insanlara nə dərəcədə əhəmiyyətli təsir göstərə biləcəyi aydın olur. İqlim dəyişikliyi yağıntının paylanma rejimləri və onların intensivliyinin əhəmiyyətli dərəcədə dəyişməsinə gətirib çıxaracaqdır. Yer kürəsindəki bəzi bölgələrə daha uzun müddətə daha intensiv yağış yağa bilər və bəzi bölgələrdə tez-tez quraqlıq ola bilər. Daha faciəvi təbii fəlakətlər olacaq və bunun nəticəsində Yer kürəsinin su ehtiyatlarının miqdarı və keyfiyyəti ciddi mənfi təsirlərə məruz qalacaqdır. Hazırda dünyada su əhəmiyyətli dərəcədə azalmışdır və bəzi bölgələrdə suyun miqdarı həyəcan təbili çalına biləcək qədər azdır.

Azərbaycanın su ehtiyatları məhduddur və onlar iqlim dəyişikliyinə təsiri nəticəsində daha da tükənməkdədir. Artıq Azərbaycanın yüksək dağlıq bölgələrində yüksək hövzəli çayların qidalanmasında müəyyən rol oynayan daimi buzlaqların əriməsi prosesinin şahidi oluruq. Alimlərin hesablamalarına görə iqlim dəyişikliyi ilə mübarizə aparmaqla bunun qarşısı alınmazsa bu proses daha da kəskinləşər və nəticədə çayların su ehtiyatları əhəmiyyətli dərəcədə azalaraq ölkə əhalisinin sosial və iqtisadi vəziyyətinə mənfi təsir göstərə bilər.

İqlim dəyişikliyinə mənfi təsirləri dünyanın bir çox bölgəsində müşahidə olunan real problemdir. İqlimin nə dərəcədə dəyişəcəyi və bunun təsirinin insanlar üçün nə qədər problemli olacağı insanların dəyişən iqlim şəraitinə necə uyğunlaşacağından və bəşəriyyətin atmosferdəki istixana qazı tullantılarını azaltmağa və bununla da atmosfer temperaturunun artmasının qarşısını almağa nail olub-olmayacağından asılıdır.

İqlim dəyişikliyi heç bir dövlət sərhədi tanımayan və bütün dünyaya mənfi təsir göstərən global problemdir. Buna görə də, yalnız ölkələrin birgə səyləri sayəsində istixana qazı tullantılarını azaltmaq və atmosfer temperaturunun artmasının qarşısını almaq olar. Bununla belə, iqlim dəyişikliyinə qarşı mübarizədə hər birimizin töhfəsi də çox vacibdir.

Bunu özünüz edin

- İstixana qazlarının təbii və antropoloji (yəni texnogen) səbəblərini müzakirə edin. Bu səbəblər arasında hansı səbəbi ən əhəmiyyətli hesab edirsiniz?
- Sinif yoldaşlarınızla birlikdə iqlim dəyişikliyi şəhərinizin gələcəyinə təsirlərini müzakirə və təhlil edin. Dərs üçün təqdimat hazırlayın. Müəlliminizlə birlikdə iqlim dəyişikliyi şəhərinizə mənfi təsirini azaltmaq və qarşısını almaq üçün nə edilə biləcəyini müzakirə edin.

WWW.KURA-RIVER.ORG